35334 Problematiek rondom stikstof en PFAS

28 089 Gezondheid en milieu

Nr. 485 Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 september 2026

In deze brief zal ik de acties toelichten die zijn ingezet of worden ingezet door mijn ministerie om PFAS aan te pakken, conform de toezegging aan het lid Kostić tijdens het Commissiedebat Externe Veiligheid van 10 juni 2026. Er wordt daarnaast ook gewerkt aan een handzaam overzicht van PFAS-acties en -beleid Rijksbreed. Verwacht wordt dat dit product medio 2027 gereed is voor publicatie. Om het algemeen publiek te informeren over (het beleid) op het terrein van chemische stoffen en afwegingen die daarin worden gemaakt is recent op Rijksoverheid.nl de pagina ‘chemische stoffen’ gepubliceerd. Vanuit deze pagina zal ook worden doorgelinkt naar andere onderwerpen zoals bijvoorbeeld naar informatie over zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) en PFAS.

PFAS is een mondiaal probleem. Veel landen, zowel binnen als buiten Europa, hebben te maken met vervuiling van bodem en water wat mogelijk gezondheidsrisico’s op langere termijn oplevert voor hun inwoners. Zo ook in Nederland. PFAS is daarom ook een prioriteit in het coalitieakkoord; we nemen de zorgen over PFAS serieus en ik wil daarom graag delen wat ik daaraan doe.

De persistentie van PFAS in combinatie met hun toxiciteit is het grootste probleem. Omdat deze stoffen vrijwel niet afbreken in het milieu zorgen de huidige emissies voor het verhogen van de concentraties PFAS in het milieu. De kraan moet dus dicht, want daar is de grootste winst te behalen: op dit moment wordt er internationaal naar schatting op jaarbasis nog ruim meerdere honderdduizend ton aan PFAS gebruikt in diverse productieprocessen.[1] Maar ook: als de al ontstane vervuiling kan leiden tot gezondheidsschade, moet die vervuiling worden aangepakt. Het is dus en-en.

PFAS zit in veel consumentenproducten (waaronder elektronica, cosmetica en textiel) en wordt gebruikt in vrijwel alle industriële sectoren. Er is een brede aanpak nodig voor het uitfaseren van zo’n omvangrijk gebruik en om te komen tot het minimaliseren van blootstelling aan PFAS. Er zijn daarom vier hoofdsporen met meerdere concrete maatregelen, waarop wordt ingezet en die elkaar onderling versterken. In deze brief benoem ik de lopende acties. Halfjaarlijks zal ik u informeren over de voortgang van deze verschillende acties.

Spoor 1: Europese restrictie en Europese samenwerking

Het eerste spoor is om het gebruik van PFAS uit te faseren via een Europees verbod. Nederland heeft samen met Duitsland, Zweden, Noorwegen en

[1] Bron: Dossier-update Europese PFAS-restrictie, Annex A, p. 21. https://echa.europa.eu/documents/10162/d2f7fce1-b089-c4fd-1101-2601f53a07d1

Denemarken een voorstel opgesteld voor een brede Europese restrictie van het op de markt brengen en gebruik van PFAS. Dit was een enorm project: een voorstel voor één van de grootste stoffenrestricties ooit, door het grote aantal stoffen (circa 10.000) en vrijwel alle industriële sectoren dat wordt geraakt door deze restrictie. Het werk hieraan is begonnen in 2020 en het voorstel is in januari 2023 ingediend bij het EU-agentschap voor chemische stoffen, ECHA.

Vervolgens heeft een openbare raadpleging plaatsgevonden van zes maanden. Deze heeft ruim 5600 reacties opgeleverd, met meer dan 100.000 pagina's informatie. Nederland heeft ECHA actief ondersteund bij het verwerken van deze reacties. Dit werk was in augustus 2025 afgerond. Hierna kon ECHA in maart dit jaar de wetenschappelijke opinie over risico vaststellen. De sociaaleconomische opinie wordt later dit jaar afgerond. De volgende stap is dat de Europese Commissie een definitief voorstel voorlegt aan de lidstaten. Naar verwachting gebeurt dit medio 2027.

In lijn met mijn voorgangers en het Coalitieakkoord zet ik mij in om te komen tot een ambitieuze en realistische restrictie. De emissies van PFAS naar mens en milieu moeten zo ver mogelijk omlaag. Dat doen we, daar waar het kan, door een verbod. Als dat nu nog niet kan, door het ontbreken van alternatieven, door strenge eisen te stellen om de emissies naar het milieu te minimaliseren, totdat de alternatieven wel zijn ontwikkeld.

Tijdige besluitvorming is cruciaal. Ik zal in samenwerking met andere lidstaten de Europese Commissie blijven aanjagen om de urgentie van besluitvorming te benadrukken. Eerste stap hierin is een non-paper dat nu wordt opgesteld met gelijkgestemde landen en deze zal worden ingediend voor de Milieuraad van december 2026. Daarnaast blijft Nederland inhoudelijke ondersteuning leveren op het PFAS-dossier bij de Europese Commissie om het proces verder te bespoedigen. Zo is er per september 2026 opnieuw een medewerker vanuit Nederland gedetacheerd naar de Commissie ter ondersteuning van de besluitvorming aldaar.

In 2025 is een nationaal verbod op handel en gebruik grondig verkend en de conclusies hiervan zijn met uw kamer gedeeld[2] en uitvoerig besproken. Er zijn het afgelopen jaar belangrijke stappen gezet richting een EU-restrictie. De procedure voor een EU-restrictie is inmiddels zo ver gevorderd dat het kabinet hier vol op blijft inzetten. Bovendien is de impact van een nationaal verbod zeer beperkt en zal het geen prikkel geven tot noodzakelijke innovaties. Wel kan het nadelige gevolgen hebben voor de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven.

De primaire inzet van het kabinet blijft daarom de route van de Europese restrictie voor een zo effectief mogelijke aanpak van PFAS. Dit versterkt een geharmoniseerde Europese aanpak, creëert een gelijke speelveld en voorkómt onnodige regeldruk voor het bedrijfsleven.

[2] Kamerstuk 35 334, nr. 406.

Dat betekent echter niet dat er niets gebeurt op nationaal niveau. Ook nationaal lopen er meerdere sporen met maatregelen om de PFAS aan te pakken. Een kort overzicht hiervan is in deze brief uiteengezet.

Daarnaast zijn er bij verschillende lidstaten initiatieven om nationaal de belasting van PFAS aan te pakken. Dit zijn relevante en serieuze ontwikkelingen. Ik heb daarom het initiatief genomen om te bezien hoe de samenwerking tussen deze lidstaten kan worden geïntensiveerd en organiseer in dit kader een workshop voor Europese landen in november. Zodat de betrokken lidstaten over en weer van elkaar kunnen leren om tot een gedeeld beeld te komen welke maatregelen, naast een Europese restrictie, effectief en efficiënt zijn. Door met andere lidstaten samen op te trekken houden we ook oog voor het gelijk speelveld. Ik kom op een later moment hierover bij u terug.

Spoor 2: innovatie naar alternatieven

Uitfasering van PFAS gaat sneller en eenvoudiger als er PFAS-vrije alternatieven beschikbaar zijn en toegepast kunnen worden. De tweede pijler is daarom gericht op stimuleren van de transitie naar alternatieven voor PFAS.

Nationaal ondersteunen we de transitie naar alternatieven via het Actieprogramma PFAS. Het Actieprogramma PFAS is een samenwerkingsproject tussen het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, VNO-NCW, MKB-Nederland en diverse kennisinstellingen zoals het RIVM. In voorbereiding op de Europese restrictie van PFAS heeft het Actieprogramma als doel om samen met het bedrijfsleven in Nederland te werken aan bewustwording rond PFAS, waar mogelijk het gebruik van PFAS versneld uit te faseren en de transitie naar duurzamere en veilige alternatieven te stimuleren. Dit programma levert onder meer factsheets rond brandblusschuim in bedrijfsbrandweerinstallaties waarin helderheid wordt geboden aan bedrijfsleven en bevoegde gezagen over wet- en regelgeving rond het gebruik, opslag, voorraden en reiniging van PFAS bij deze installaties.[3] Ook wordt de uitfasering van PFAS in zeevaart en offshore in kaart gebracht. Daarbij worden in opdracht van het Actieprogramma rapporten opgeleverd over de laatste stand van zaken van zuiveringstechnieken van PFAS in water en over PFAS in afvalstromen (bijvoorbeeld bouw en sloopafval) en de verwerkingscapaciteit van PFAS houdend afval. Deze laatste rapporten over PFAS in afval en de circulaire economie zullen ook gezamenlijk met de sector en andere belanghebbenden als ODNL en de ILenT worden besproken om verder handelingsperspectief te krijgen over PFAS in de circulaire economie. Daarbij zijn er informatiebijeenkomsten voor sectoren die met PFAS werken, zoals brandweer (blusschuim), textiel, papier en afval. Hierdoor weten deze sectoren wat hen te doen staat als de PFAS-restrictie er is en kan men zelf waar mogelijk nu al overstappen naar PFAS-vrije alternatieven. Voor het bedrijfsleven als geheel wordt er in 2027 een kennisplein op de site van het RVO ingericht, waarin informatie over PFAS hapklaar wordt geordend alsmede de regelingen van het

[3] Bijvoorbeeld https://www.ondernemen.nl/artikelen/beheersplan-blusschuiminstallaties-verplicht-per-23-oktober-2026

Rijk die kunnen worden gebruikt om ondernemers te faciliteren met de uitfasering van PFAS. Tot slot wordt in opdracht van het actieprogramma op ondernemen.nl gewerkt aan een zogenaamde ‘klantreis’ voor ondernemers die met PFAS in de bedrijfsvoering en de uitfasering ervan worden geconfronteerd.[4]

Naast het actieprogramma worden op dit moment de contouren uitgewerkt van een nationale innovatieagenda PFAS, in samenwerking met mijn collega van KGG en de koplopers binnen de industrie. De planning is erop gericht eind december 2026 uw Kamer hierover verder te informeren - in lijn met mijn eerdere toezegging. Dit programma wordt op dit ogenblik samen met EZK-KGG, kennisinstituten en betrokken bedrijfsleven, waaronder VNO-NCW en VNCI, verder uitgewerkt zodat in 2027 kan worden gestart met de uitvoering. Het programma zal bijdragen aan zowel het verduurzamen va de industrie als het versterken van het Nederlandse verdienvermogen.

Ik wil echter ook graag Europese initiatieven zien. De Europese Commissie is voornemens om een Europees netwerk op te zetten om substitutie van gevaarlijke stoffen naar minder gevaarlijk alternatieven te bevorderen. Ik zal me er de komende maanden daarom ook stevig voor inzetten dat innovatie voor PFAS-vrije alternatieven een van de speerpunten wordt. De onder spoor 1 genoemde Europese Non-paper voor de urgentie van de PFAS-restrictie zal ook een oproep bevatten voor innovatie en PFAS.

Daarnaast wordt ingezet op keuze voor consumenten. Voor sommige producten is voor de consument al goed zichtbaar dat iets PFAS-vrij is, zoals de koekenpan waar veel producenten zelf actief over communiceren. Ik zou dit graag voor meer producten zien, zodat de consument hier zelf een bewuste keuze kan maken voor een PFAS-vrije aankoop. Mijn voorganger heeft bij brief toegezegd met betrokken sectoren te willen kijken naar vrijwillige labels op producten[5] en uw Kamer heeft hierop recent een beleidsondersteunende motie aangenomen[6]. Ik heb opdracht gegeven te onderzoeken op welke wijze we in kunnen spelen op de precieze behoefte van consumenten qua o.a. labelling en zal u later dit jaar de resultaten melden. Via de website www.waarzitwatin.nl krijgen consumenten al gerichte informatie over chemische stoffen, waaronder PFAS.

Spoor 3: minimalisatie van bestaande emissies.

ZZS

In Nederland geldt voor de meest schadelijke stoffen, de zogenoemde Zeer Zorgwekkende Stoffen, de verplichting om deze emissies te minimaliseren. Vergunningplichtige bedrijven moeten eens per 5 jaar een Vermijdings- en reductieprogramma (VRP) opstellen en voorleggen aan de bevoegde autoriteiten. Daarin moet staan hoe stap voor stap de emissies verder worden teruggedrongen Sinds november 2024 zijn alle PFAS gekwalificeerd als ZZS, waarmee deze emissies onder dit strengste nationale regime vallen.

---

[4] PFAS - Ondernemen.nl - Ondernemen.nl
[5] Kamerstuk 35 334, nr. 421.
[6] Kamerstuk 28 089, nr. 363.

Om bedrijven en bevoegde gezagen hierbij handvatten te bieden heb ik eind 2025 de wegwijzer PFAS als ZZS uitgebracht. Vervolgens heb ik medio 2026 de Handreiking beoordeling VRP door Omgevingsdiensten uitgebracht met het oog op het brengen van meer helderheid en uniformiteit over de wijze waarop de Omgevingsdiensten deze taak kunnen uitvoeren. De producten zijn opgesteld aan de uitvoeringstafels van het Impulsprogramma Chemische Stoffen, dat aan het eind van dit jaar afloopt. Voortbouwend op deze samenwerking verken ik nu of en hoe ik de uitvoeringspraktijk van het minimalisatiebeleid verder kan versterken.

Op basis van een AMvB zijn industriële bedrijven sinds 1 januari 2025 verplicht hun ZZS-emissies te rapporteren in de ZZS-database. Hiermee gaan we een goed overzicht krijgen van emissies in Nederland van ZZS, waaronder PFAS.

Op dit moment wordt de database geëvalueerd waarna er uiterlijk eind 2027 een publiek toegankelijk ZZS-register beschikbaar komt zodat ook omwonenden en andere belanghebbenden inzicht hebben in de vrijkomende emissies.

ILT

De ILT heeft een wettelijke adviesrol richting bevoegd gezagen bij vergunningaanvragen. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft een programma gericht op ZZS. Daarbinnen wordt doorlopend onderzoek gedaan naar potentiële PFAS-bronnen. De ILT gebruikt die gegevens in het eigen toezicht en om andere toezichthouders te ondersteunen. Zo is de ILT toezichthouder op het uitfaseren van PFAS-houdend blusschuim. Samen met omgevingsdiensten worden bedrijven bezocht en waar nodig wordt opgetreden.

Waterlozingen

Voor dit spoor loopt ook een onderzoek naar een gedeeltelijk PFAS-lozingsverbod. De minister zal uw Kamer in het najaar van 2026 informeren over de mogelijkheden hiertoe.[7]

Een deel van de PFAS-vervuiling komt via de grote rivieren ons land binnen. Internationaal zetten we ons in via bilaterale overleggen met Vlaanderen en Duitsland (zowel de federale overheid als de deelstaat Noordrijn-Westfalen), en via de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR), de internationale Maascommissie (IMC) en de Internationale Scheldecommissie (ISC) om PFAS-lozingen over de grens terug te dringen. Effecten op de drinkwaterkwaliteit en zuiveringsopgaven zijn onderdeel van het gesprek. We hebben er als Nederland voor gezorgd dat PFAS op de agenda staat van deze riviercommissies. Ook is er onderzoek gestart naar de monitoring en herkomst van PFAS in deze internationale stroomgebieden. Dit onderzoek gaat de basis vormen voor verdere afspraken om emissies terug te dringen. In aanvulling hierop wordt ingezet op overleg met de deelstaat Noordrijn-Westfalen in de tweede helft van 2026 om kennis en informatie uit te wisselen over vergunningverlening. Goede afstemming en een voortvarende aanpak in de

[7] Kamerstuk 35 334, nr. 444.

riviercommissies is cruciaal. De minister zal zich hiervoor blijven inzetten. Hiermee wordt ook invulling gegeven aan de motie Janssen, die oproept tot het aangaan van het gesprek hierover om de PFAS-vervuiling terug te dringen.[8]

De herziene Europese richtlijn prioritaire stoffen gaat helpen bij het maken van afspraken in deze riviercommissies vanwege de nieuwe extra normen voor PFAS. In deze richtlijn is een somnorm voor 25 PFAS (inclusief TFA) voor oppervlaktewater opgenomen. Vanaf 1 januari 2028 moeten lidstaten monitoren en resultaten rapporteren. Vanaf 2030 moeten voorlopige maatregelen worden vastgesteld om emissies terug te dringen. Ook is een inventarisatie van emissies, lozingen en verliezen van PFAS verplicht. Daarnaast zet de minister zich in op verdergaande afstemming van de richtlijnimplementatie in de riviercommissies met als uiteindelijk doel dat er rekening wordt gehouden met benedenstroomse effecten. Daarnaast beziet de ILT hoe zij in Benelux-verband het toezicht op de bestaande PFAS-lozingen kan harmoniseren.

Spoor 4: blootstelling minimaliseren

Bodem

PFAS zijn persistente stoffen die lang in onze leefomgeving blijven. Naast het dichtdraaien van de kraan moet de leefomgeving veilig zijn. Dat betekent dat ik waar nodig ook inzet op de sanering van vervuilde bodems. Jaarlijks biedt IenW financiële ondersteuning aan gemeenten en provincies om de meest vervuilde plekken aan te pakken. Met gemeenten en provincies zijn we gestart om de meest vervuilde locaties in beeld te brengen zodat de saneringsinspanningen daar ingezet worden waar dit het hardst nodig is. Ik heb u over deze acties, na mijn gesprek hierover met de andere overheden, recent geïnformeerd conform mijn toezegging in het Commissiedebat Externe Veiligheid van 10 juni jl.[9] In mei heb ik uw Kamer gerapporteerd dat er 3.917 potentieel verontreinigde locaties met PFAS zijn geïnventariseerd. 576 locaties worden als eerste verder onderzocht. Er zijn 57 geïdentificeerde PFAS-aandachtlocaties. Daarvan is op vier locaties de sanering afgerond, is op acht locaties de sanering in uitvoering en moet op 45 locaties de uitvoering nog starten.[10] Op dit moment vindt de uitvraag plaats voor de rapportage in 2026.

Verwijdering

Op dit moment is het nog een uitdaging om PFAS uit ons milieu te halen: de technieken zijn kostbaar en energie-intensief. Er is nog veel kennis nodig over het effectief verwijderen en afbreken van PFAS in water en bodem en we willen dat er goedkopere technieken beschikbaar komen. Er wordt daarom stevig ingezet op kennisopbouw en de stimulering van innovatie met het programma UPPWATER (Nationaal Groeifonds, voormalig Groeiplan Watertechnologie), het TKI-onderzoeksprogramma PFASE OUT voor de ontwikkeling van een

---

[8] Kamerstuk 21 501-32, nr. 1804.

[9] Kamerbrief Bestuurlijk Overleg over aandachtlocaties PFAS, (Kamerstuk 30015, nr. 154) https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2026Z19444&did=2026D45092

[10] Kamerbrief Bodem en ondergrond, 11 mei 2026, (Kamerstuk 30015, nr. 144) https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2026Z09537&did=2026D21510

kosteneffectief geïntegreerd proces voor detectie, verwijdering en afbraak van PFAS in (afval-)water en het Kennis- en innovatieprogramma PFAS Bodem om verontreinigde grond en grondwater effectiever en doelmatiger te saneren. Voor deze laatste is op 1 juli jl. de eerste subsidie-call uitgezet.

Verminderen blootstelling

Om meer zicht te krijgen op de blootstelling van mens en milieu en te werken aan handelingsperspectief loopt het Onderzoeksprogramma PFAS bij het RIVM, waar de ministeries van IenW, VWS en LVVN gezamenlijk opdrachtgever van zijn. U wordt regelmatig geïnformeerd over de voortgang van dit programma en wanneer er nieuwe publicaties beschikbaar komen.[11] Eind dit jaar komt de eindsynthese van dit onderzoeksprogramma beschikbaar. Ondertussen wordt in samenwerking met de andere departementen gekeken naar een verlenging. Het RIVM heeft samen met de lokale GGD'en ook een belangrijke rol in de voorlichting aan burgers over PFAS.

Specifiek voor de regio's rondom de Westerschelde en rondom Dordrecht lopen tot en met 2027 twee gezondheidsonderzoeken.[12] Later dit jaar wordt u geïnformeerd over de stand van zaken van deze onderzoeken. In de regio rondom Dordrecht werken we met een Rijkscoördinator zodat vragen vanuit de regio effectief en snel worden opgepakt.[13]

Tot slot

Met de aanpak via vier parallelle sporen werken we zo effectief en snel mogelijk aan het oplossen van de problemen die worden veroorzaakt door PFAS. Ik zie uit naar de verdere samenwerking met uw Kamer op dit belangrijke dossier.

De staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
A.W.H. Bertram

[11] Kamerstuk 35 334, nr. 451.
[12] Kamerstuk 35 334, nr. 407.
[13] Kamerstuk 35 334, nr. 321 en 407.